

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 175
תמוז תשע"ה

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

העירוב, למרות שמסתמא אם היה מצב כזה שעמוד בתוך חצר, ודאי שהיו גם בעיות אחרות בעירוב שהחזו"א סבר שאין להכשירם, ומ"מ כשיש דבר כזה שפוסל ע"פ הלכה [אע"פ שגם בזה יש שיטות שחולקות], מצוה לתקן את הדבר, שלא ייכשלו רבים.

מגבית למען הצלת הרבים

מכיון שימי בין הזמנים מתקרבים, ובימים אלו רבים נוסעים לישובים לשבתות, ובמספר מקומות ידוע לנו שיש אפשרות לתקן דברים חשובים ביותר, אלא שאין תקציב להוציא את התכנית אל הפועל, אנו פונים בזאת אל כל מי שבידו לזכות במצוה להציל רבים מעון, שירים תרומתו בימים אלו, כדי שנספיק לשלוח את בעלי המלאכה לעזור ולסייע לאחראים לתקן את העירובים כהלכה.

בהזדמנות זו המגבית תערך בצורה חדשה, ע"י קביעת יעד לסכום הנצרך, וכל תורם במכשירי ההתרמה, יוריד באופן ישיר מהסכום הנקוב.

התורמים מאתיים ש"ח ומעלה, ישאירו טלפון, ויקבלו עידכון על מקום התיקון, ומתי הוא נעשה בפועל.

מצוה זו תעמוד לזכות כל התורמים, להתברך בבנים צדיקים תלמידי חכמים, וירונו נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם.

**ההתרמה מתבצעת במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס"
או במענה הטלפוני של המוקד 054-84-833-20**

עמוד דק שאינו יציב, מתעקם ממתיחת החוט

בשבוע האחרון המשיכו במוקד העירוב את בדיקת העירובים ברחבי הארץ, על מנת לסייע לאחראים ולרבנים שרוצים שיהיה להם עירוב טוב. באחד המקומות שידעו שיש בעיות וניסו להתמודד איתם, הגיע הבודק ועבר יחד עם אחד מהעוסקים בעירוב. הם עברו על קו הגבול של העירוב, והגיעו למקום אחד שהיה בו עמוד עקום מאוד. והנה בדן עמוד עקום, כתבו החכמת שלמה (בגליון השו"ע סי' ס"ב ס"א) שהוא פסול, ולא ביאר באיזה שיעור עקמיות הוא פוסל. בחזו"א (סי' ע"א סק"ו) סבר להכשירו, ואח"כ (בס"ק י"א) כתב שאין מקור נאמן להכשירו, וביאר מהו הטעם לפסול, משום שבצוה"פ יש הלכה שהחוט שהוא המשקוף של הפתח, צריך להיות מעל העמוד ממש, וכיון שעיקר העמוד הוא בי טפחים התחתונים, צריך שהחוט יהיה מכוון כנגדם. ובמצב שלנו שעושים עמודים דקים בקוטר של 9 ס"מ וגובה 5 מטר, א"כ אפילו כאשר העמוד עקום מעט, החוט שיושב בראשו כבר אינו מכוון כנגד חלקו התחתון.

עמוד עקום ולדו שאינו מתיחת החוט

ולמעשה בעירובים השכונתיים מקפידים מאוד שכל העמודים יהיו ישרים, ואם העמוד התעקם, מתקנים את הדבר ע"י הוספת לחי מכוון מתחת החוט. בעירובים כלליים, אינם עומדים בזה, ונאלצים לסמוך גם על עמודים עקומים. בכל זאת יש אומרים להתיר רק עקמיות קלה, שבמבט עין נראה עמוד ישר, ויש מקילים עד ג' טפחים, אבל במקרה זה העמוד היה עקום באופן בולט, ויותר מג' טפחים מכנגד חלקו התחתון. והנה בעמוד הזה לא פגע

התחזקות רבה בערים ובישובים ובשכונות

בחודש האחרון הגיעו למוקד העירוב כמה פניות מכמה אזורים בארץ, המבקשים לבנות עירוב חדש מהודר, שיהיה מותר לטלטל בו, ולא להסתמך על הקולות הנפוצות כיום בעירובים הכלליים שלצערנו יש בהם הרבה דברים שאינם כשרים לפי עיקר ההלכה, ונאלצים להידחק על סמך שיטות בודדות. מתוך הבקשות היו מקומות שהרב שמדובר בשכונה מסוימת, היו מקומות שמדובר בישוב שלם, שהרב בישוב מבקש להעלות את רמת הכשרות, והיה מקום שמדובר בעיר שלימה שהרב נחוש במטרתו להגיע לעירוב יציב וכשר, עם רוב מחיצות שיהיה כשר גם לדעת הרמב"ם.

אשריכם ישראל שהציבור מכל גווניו מתחזק כל כך, לקיים את הלכות עירובים כהלכה, ומשקיע מאמצים לעשות תשתית, לקבל אישורים, להשיג תקציב, לדאוג לבניה, ולפקח מידי שבוע כהלכה. כל אלו הם שלבים ארוכים, יש מקומות שהם עוברים בקלות יחסית, ויש בקושי גדול, והכלל הוא שלא להתיאש, מקומות רבים שהיו סבורים שאין סיכוי לעשיית העירוב, נעשה לבסוף עירוב ברמה גבוהה מאוד.

מיצד יפתרו את בעיית השכירות

אמנם השומעים שואלים כיצד יפתרו את בעיית המומרים אשר הם מצויים לצערנו ברוב המקומות, ופוסלים את השיתוף בפת, וכאשר אי אפשר להשתתף בפת לעירובי חצרות, אסור להוציא שום דבר מהדירה אל החצר והרחוב, ואפילו אל חדר המדרגות המשותף אסור להוציא כשאר עירוב חצרות. א"כ מה מועיל שעושים עירוב.

והנה שאלה זו היא שאלה יסודית בהנהגה בתחומים רבים בהלכה, ומצאנו ששאלו את הדברים לגדולי ישראל, והם הורו שאעפ"כ לעשות את העירובים, גם כשמדובר על שאלות אחרות יותר ברורות מענין כשרות השכירות הכללית שהשתנתה. ויחד עם זה שהורו לעשות את העירוב, אמרו שלא יטלטלו בו.

איננו באים כאן לבאר את דרכי הנהגה, אלא אנו עושים כפי שלימדונו רבותינו, להשתדל ככל האפשר שיהיה יותר ויותר כשר, ויחד עם זאת מלמדים להיזהר מלטלטל במקומות כאלו. ובמקביל לכך, יש לציין שאכן יש מקומות שלאחר המאמצים הם הוכשרו כדן, וניתן לסמוך על העירוב שלהם, כפי שנמסר במענה הטלפוני של מוקד העירוב.

השקעה רבה בתיקון העירוב

מסופר על מרן החזו"א ששהה בעיר צפת, ועבר בדרכו וראה עמוד של העירוב שנמצא בתוך חצר. בדן זה הביא המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק קי"ג) בשם המקור חיים, שהעירוב נפסל ולא כלום הוא, משום שהעמוד נמצא ברשות אחרת, ביחס לעמוד השני שברחוב, ואי אפשר להחשיבו כפתח שלם. וכתוב בספרים שהחזו"א לא רצה להעיר להם, כנראה שלא ידע אם לא יפגע בהם, וקרא למשמשו וביחד עבדו זמן רב והוציאו את העמוד, וקבעו אותו מחוץ לחצר. כמוכן שלא ללמוד מכך שמי שרואה בעיה בעמוד יזיז אותו ממקומו לפי הבנתו, בכל זאת יש הבדל בין החזו"א לאדם סתם שלמד הלכות, ובכל מקרה צריך להשאיר את הזכויות לממונה. ואם אדם רוצה לתקן, שיוסיף משלו בלי לפגוע בדברים שהאחראי ממונה עליהם. ומ"מ רואים מסיפור זה שהחזו"א השקיע זמן ומאמץ לעבוד בעצמו לתקן את

שום רכב, ולא התעקם ממנוף וכדומה, אלא היו לו שתי סיבות אחרות שהיוהוה עקום כל כך, וכדאי לציין אותם על מנת שידעו למקומות אחרים.

א. הסיבה הראשונה שהעמוד היה כ"כ עקום, היא מחמת שינוי החומר. כיום משתמשים בכל העירובים, בעמודים עגולים בקוטר 3 צול, ועובי בין 2-3 מ"מ, במצב כזה העמוד מצד עצמו הוא יציב, ולא מתכופף גם במתיחת החוט. לעומת זאת במקום ההוא האחראי חסך בחומר ולקח פרופיל [מוט מרובע] ברוחב 4 ס"מ, ובברזל כזה גם כשהוא עבה 2 מ"מ הוא מתכופף במתיחת החוט, בלי שיארע לו פגיעה כלשהי, כי יש לו קצת גמישות. אמנם יש להעיר שבמצב שהעמוד מתכופף מחמת מתיחת החוט, יוצא שהעקמימות שלו היא לכיוון החוט, וא"כ לכאורה אין בזה חסרון הלכתי, כמבואר בשעה"צ (סי' שס"ג ס"ק י"א) ובחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שעמוד שנוטה לכיוון החוט כשר, מדין צוה"פ העשויה כעין כיפה (שו"ע סי' שס"ב ס"ד). אלא שבפועל בדרך כלל גם עקימות מחמת החוט מהווה בעיה הלכתית, כמו שהיה במקרה הזה, כיון שלכל עמוד יש שני חוטים, והחוטים לא ממשיכים בקו ישר, אלא כל אחד הולך לכיוון קצת אחר מהשני, וא"כ כאשר העמוד נוטה ונמשך אל חוט אחד, הרי ביחס לחוט השני הוא נמשך גם אל הצד, באופן שאינו נוטה רק לכיוון החוט, ושוב חוזרת הבעיה שהחוט אינו מעל החלק התחתון של העמוד.

ב. הסיבה השנייה לעקמימות הגדולה, מפני שחסכו גם בהתקנה, ולא הלחימו את העמוד, ולא יצקו אותו באדמה, אלא קשרו אותו עם חוטי ברזל אל גדר כלשהי שנמצאת לידו, באופן שאינו מהודק כל צרכו, ולכן גם החלק התחתון של העמוד אינו יציב, ומתנדנד בתוך הקשירה, והוא נותן לעמוד אפשרות לנטות עוד יותר. משתי סיבות אלו יש ללמוד, להקפיד להשתמש בחומר טוב, בגודל ובחוזק, וכן לשלם לבעל מלאכה שיעשה התקנה כראוי, כי כשאין משקיעים בעירוב בעשייה טובה, בהכרח נכנסים לשאלות הלכתיות קשות, שנתונות למחלוקות, וכשרות העירוב יורדת מאוד.

עמוד עקום עם לחי שאינו מתחת החוט

במקרה זה העוסקים ראו את הבעיה החמורה, והחליטו שצריך להעמיד לחי לפני העמוד. כפי שידוע שלחי פותר את הבעיה של עמוד עקום. אבל כשהגיע הבודק של המוקד, הבחין מיד בנושא שדיברנו עליו בגליון הקודם, שהלחי אינו פותר את הבעיה אלא כאשר הוא מכוון מתחת החוט, משא"כ במצב כזה שהלחי צמוד לעמוד והחוט עובר למעלה רחוק ממנו כשלושים ס"מ, במצב כזה הלחי אינו מועיל כלל. יש לציין שבאמת במקרה כזה לא ניתן להעמיד את הלחי תחת החוט, כי הלחי ייצא באמצע המדרכה, ויפריע לעוברים ושבים, והפתרון הוא רק להעמיד עמוד חדש, טוב וחזק כנ"ל, ולחבר אותו היטב, ואז החוט יעבור מעל החלק התחתון של העמוד. ויהיה גם חשיבות גדולה אם יוסיפו לחי לפני העמוד, מפני חששות אחרות של חוט שוקע ומתנדנד. ואכמ"ל.

עמוד שמתחיל מעל קיר הוא מחיצה תלויה

בהמשך הבדיקה הגיעו למקום שהיתה בעיה יותר חמורה. גבול העירוב עבר בין הרחובות הגובלות עם העיר הסמוכה, בהרבה מקומות היו גדרות מסודרות של הבנינים, שהם משמשים כמחיצות העירוב, ועשו צורות הפתח ברחובות ובמעברים הפתוחים. במקום אחד, בין מגרש משחקים לבית עזוב, לא היה עמוד רגיל של עירוב, אלא החוט היה קשור לאחד מהעמודים של הגדר, ע"י מוט ברזל שתחוב בראשו בתוך העמוד, כי לא היה לגדר וו בראש העמודים. והנה דבר אחד שיש לדון הוא מצד ראש העמוד, האם נחשב שהחוט קשור על העמוד, או מהצד של העמוד.

החוט קשור לעמוד הגדר שנמצא מעל הקיר

ויש להתבונן היטב שהמוט בולט החוצה מהעמוד, והחוט יושב על החלק הבולט, אלא שיתכן שמשוהו ממנו עובר על העמוד. ואכמ"ל. אבל היתה כאן בעיה נוספת, שהעמוד עצמו עומד על קיר של המגרש, ולא על הקרקע. דין זה מבואר מדברי הרמ"א (סי' שס"ג ס"ד) שהעמוד של צוה"פ יש לו דיני מחיצה, שהוא צריך להתחיל תוך ג' טפחים לקרקע, ואם הוא גבוה מהקרקע ג' טפחים הוא פסול משום שהוא מחיצה תלויה. אמנם יש לשאול שהרי כאן העמוד אינו באויר אלא על קיר, ואין גדיים בוקעים מתחתיו, א"כ לכאורה אינו דומה למחיצה תלויה. אבל דין זה מבואר בחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח) שבמקרה שהעמוד עומד על קיר נמוך בגובה ג' טפחים, הוא פסול. כיון שאין קרקע לפניו, והמחיצה צריכה להתחיל מהקרקע (ויש להאריך בזה, ואכמ"ל). אלא שיש לדון שמא נאמר שהקיר עצמו יחשב כתחילת העמוד, וא"כ העמוד מתחיל מהקרקע, [וכך דן החזו"א שם לומר]. אבל החזו"א בהערה שם ציין, שבמצב כזה שהקיר ארוך, וממשיך הרבה יותר מהעמוד, אי אפשר להחשיבו כעמוד, משום פתחי שימאי. לדעת המקור חיים החסרון הוא רק כאשר ממשיך ד' אמות, מפני שאז נחשב כותל מבוי, וכותל אינו כלחי. והחזו"א שם חשב אפילו כשממשיך רק ד' טפחים לצד הפנימי של העירוב. לכן במצב כזה שהקיר ממשיך לפניו הרבה יותר מד' אמות, לא ניתן להחשיבו כחלק מהעמוד, ויוצא שהעמוד שמתחיל מעל הקיר אינו כשר.

בעמוד לפני קיר נמוך יש פירצה עד המחיצה

בהמשך הבדיקה היה מקום נוסף, שהיה עמדו של עירוב שחיברו לקיר, וכיון שלפני הקיר היה עוד קיר נמוך בגובה חצימטר, ולכן העמידו את העמוד על הקיר הנמוך.

עמוד עירוב מעל קיר נמוך

במצב כזה שוב יש את הבעיה הנ"ל. והפתרון הוא להוריד את העמוד ולחבר אותו לפני הקיר הנמוך, אלא שיש לשים לב לדבר נוסף שיהיה במצב כזה, שאם העמוד למטה לפני הקיר הנמוך, והקיר הנמוך הוא רק חצי מטר שאין בו שיעור מחיצה, א"כ המחיצות ממשיכות רק מהקיר האחורי הגבוה, ונמצא שבין העמוד לבין המחיצה תהיה פירצה, רווח של יותר מג' טפחים. לכן כאשר יתקנו את העמוד ויעמידו אותו למטה, במקרה זה יצטרכו להוסיף גדר אומוט שימשם ללבד, בין העמוד לבין המחיצה הכשרה.

בס"ד נפתחת ההרשמה לסיורי העירובים ברחבי הארץ

לקראת ימי בין הזמנים, ייערכו בעז"ה סיורים מודרכים ע"י הבודק של מוקד העירוב, ללימוד והמחשה של צורת עשיית העירובים בזמנינו, עם הסבר מפורט על ההלכות ומקורותיהם, בשילבו הסבר על הפרקטיקה והתיקונים שנעשו בכל מקום. הסיורים ייערכו בכמה ערים, על מנת לתת מענה לרבים המבקשים זמן רב להצטרף אל הקבוצות. הסיורים ייערכו בתוך ימי הלימודים, כדי שהמשתתפים ירכשו את הידיעות לפני צאתם. אנו מקוים שכל המבקשים יתאימו את זמנם לזמנים שנקבעו, ויצטרפו מבעוד מועד, ולא יפנו אח"כ לדרוש שיעשו סיור מיוחד לפי הזמן שנראה לכל אחד.

הסיורים ייערכו בעז"ה

- בבני ברק - אזור רמת אלחנן.
- בירושלים - אזור שמואל הנביא.
- במודיעין עילית - אזור מסילת ישרים.
- בבית שמש - אזור רמה ב'.
- באלעד - תלוי בכמות הנרשמים.

להרשמה לכל הקבוצות, נא להתקשר לטל' 055-678-3323

דמי השתתפות 10 ש"ח

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

